

Autorka: Katarzyna Smolińska
Autor aktualizacji: Artur Gontarz

Rola i zadania asystenta ucznia

Autorka: Katarzyna Smolińska
Autor aktualizacji: Artur Gontarz

Rola i zadania asystenta ucznia

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa

Konsultacja merytoryczna

Joanna Soboń

Eksperci Wydziału Edukacji Włączającej

Redakcja i korekta

Agnieszka Leleniewska

Marzena Odzimek-Jarosińska

Projekt okładki i layout

Wojciech Romerowicz

Redakcja techniczna i skład

Barbara Jechalska

Fotografia na okładce: © Goodluz/ Bank zdjęć Photogenica

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2022–2024

Wydanie I

ISBN 978-83-66830-81-3

ISBN 978-83-66830-79-0 (pakiet IV: *Poradnik dla pracowników niepedagogicznych w zakresie edukacji włączającej*)

Stan prawny na 1 września 2024 r.

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji

Creative Commons Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp.....	4
I. Wymagania formalne, zakres zadań asystenta ucznia	5
II. Praca asystenta ucznia w kontekście szkoły prowadzącej edukację włączającą.....	12
III. Współpraca asystenta ucznia z kadrami przedszkola, szkoły i rodzicami.....	18
Bibliografia.....	26

Wstęp

W placówce, która realizuje model edukacji włączającej, fundamentem oferowanego kształcenia jest jego **dostępność dla wszystkich dzieci/uczniów**. Metody nauczania stosowane przez nauczycieli oraz obowiązujące podręczniki i materiały dydaktyczne zapewniają wszystkim wychowankom dostęp do wiedzy. W przypadku niektórych dzieci/uczniów pełne uczestnictwo w edukacji wspólnie z rówieśnikami wymaga zapewnienia im **wsparcia asystenta ucznia**. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom, Ministerstwo Edukacji i Nauki (obecnie Ministerstwo Edukacji Narodowej) wraz z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji przeprowadziło w latach 2021/2022 oraz 2022/2023 pilotaż usług asystenckich.

Pilotażowy projekt nosił nazwę „Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – pilotaż” (umowa nr UDA-POWR.02.10.00-00-1004/20-04). Obejmował on przeprowadzenie diagnozy potrzeb, szkolenie kadr, opracowanie oraz wdrożenie planu monitoringu i ewaluacji usług asystenckich.

W oparciu o badania przeprowadzone w trakcie działań pilotażowych opracowano **model ASPE** (asystenta wspierającego ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych)¹, w tym:

- standard usług asystenckich w formie propozycji zmian prawnych określających:
 - zasady zatrudniania asystentów w przedszkolach/szkołach,
 - profil kompetencyjny i wymogi wobec kandydata na asystenta ucznia,
 - kryteria kwalifikacji dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych do objęcia wsparciem asystenta ucznia,
 - program i zasady organizacji kursu na asystenta ucznia oraz wymogi wobec podmiotów organizujących kurs,
- wytyczne dla organów prowadzących oraz przedszkoli/szkół w zakresie:
 - organizacji pracy asystenta ucznia w przedszkolach/szkołach,
 - zadań asystenta ucznia i sposobu ich wykonywania,
 - zasad współpracy asystenta ucznia z nauczycielami w trakcie zajęć edukacyjnych oraz z pozostałym personelem przedszkola/szkoły poza zajęciami.

Informacje zawarte w niniejszym poradniku odnoszą się do wyników pilotażu i opracowanego modelu ASPE, który został opisany w publikacji *Model ASPE. Standard usług asystenckich dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych w ogólnodostępnych przedszkolach, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych*.

¹ Lisiecka Z., (2023), [*Model ASPE. Standard usług asystenckich dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych w ogólnodostępnych przedszkolach, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych*](#) [dostęp: 1.09.2024], Gdańsk: Projekt ASPE.

I. Wymagania formalne, zakres zadań asystenta ucznia

Usługi asystenckie względem dziecka/ucznia mogą być realizowane przez osoby spełniające określone wymagania formalne i odpowiednio przygotowane do pracy, której celem jest zarówno zagwarantowanie wychowankom bezpiecznego funkcjonowania w przedszkolu/szkole i umożliwienie nauki wśród rówieśników, jak również udzielenie im wsparcia i przygotowanie ich do samodzielnego życia. To jeden z kluczowych elementów **zapewniania dostępności w edukacji**.

Asystent ucznia (AU) – pracownik niepedagogiczny wspierający wychowanka, który wymaga stałej pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

W wyniku działań pilotażowych wyróżniono dwa typy asystentów:

- **Asystent ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych (ASPE)** – asystuje podopiecznemu, który przejawia:
 - trudności w samodzielnym funkcjonowaniu w placówce (poruszaniu się, higienie, rozumieniu treści, organizacji nauki itp.),
 - problemy w komunikowaniu się (wynikające m.in. z dysfunkcji słuchu, afazji, mutyzmu, autyzmu i innych zaburzeń),
 - niskie kompetencje społeczne lub wysoki poziom lęku,
 - zachowania agresywne i/lub autoagresywne tak nasilone, że nauczyciel nie jest w stanie zapewnić bezpieczeństwa samemu podopiecznemu, jak i pozostałym dzieciom/uczniom w przedszkolu/szkole, bez wsparcia dodatkowej osoby,
 - zachowania utrudniające pracę grupy/klasy (natręctwa, niekontrolowane okrzyki, nieodpowiednie zachowania) tak nasilone, że nauczyciel nie jest w stanie efektywnie prowadzić zajęć, bez wsparcia dodatkowej osoby.
- **Asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych (ASPEZ)** – asystuje podopiecznemu, który potrzebuje pomocy w obszarze:
 - przyjmowania leków w przedszkolu/szkole,
 - obsługi pompy insulinowej, pompy żywieniowej, koncentratora tlenu i innych urządzeń medycznych,
 - cewnikowania,
 - oczyszczania sondy, rurki tracheotomijnej itp.,
 - dodatkowego nadzoru w celu zapewnienia bezpieczeństwa (w przypadku takich chorób jak hemofilia, epilepsja, wrodzona łamliwość kości itp.).

Kandydatem na stanowisko asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych (ASPE) może być osoba, która spełnia następujące warunki:

- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu, przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, przestępstwo przeciwko czci i nietykalności cielesnej określone w *Ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece (z wyjątkiem przestępstwa określonego w art. 209 ww. *Ustawy*) ani nie orzeczono wobec niej zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich i opieką nad nimi, zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób, zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo określone w rozdz. 7 *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii*;
- ukończyła 18 lat;
- posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe;
- ukończyła kurs na asystenta ucznia (kurs ASPE). Warunek ten nie dotyczy osób, które posiadają kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela dodatkowo zatrudnionego w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego w przedszkolach, szkołach i oddziałach integracyjnych lub w celu współorganizowania kształcenia uczniów odpowiednio niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe*. Warunek nie dotyczy także osób, które posiadają kwalifikacje pedagoga specjalnego określone w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 *Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela*².

Kandydatem na stanowisko asystenta ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych (ASPEZ) może być osoba, która:

- spełnia warunki określone powyżej dla ASPE;
- ukończyła kurs na asystenta ucznia o szczególnych potrzebach zdrowotnych (kurs ASPEZ). Zwolnione z tego warunku są osoby posiadające uprawnienia do wykonywania zawodów medycznych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2 *Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej*³.

² Tamże, s. 52–53.

³ Bożko-Kozikowska E., (2023), [Projekt zmian prawa na potrzeby wdrożenia Modelu ASPE. Standard usług asystenckich dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych w ogólnodostępnych i integracyjnych oddziałach przedszkolnych i szkolnych](#) [dostęp: 1.09.2024], Gdańsk: Projekt ASPE, s. 54–55.

Zaleca się, by osoba zatrudniona na stanowisku asystenta ucznia posiadała aktualne badania sanitarno-epidemiologiczne⁴.

Asystent ucznia jest niepedagogicznym pracownikiem szkoły zatrudnionym na podstawie *Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*, a w przypadku szkół publicznych również na podstawie *Ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych* oraz *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych*. W obecnym stanie prawnym asystent ucznia w szkołach, w których organem prowadzącym jest jednostka samorządu terytorialnego, może być zatrudniony na stanowisku pomoc nauczyciela. Nie ma przepisów regulujących odrębnie to stanowisko.

Głównym zadaniem asystenta ucznia jest stopniowe przygotowywanie podopiecznego do możliwie samodzielnego funkcjonowania, rozwiązywania problemów i zwiększania zakresu niezależności.

Zakres zadań asystenta ucznia obejmuje obowiązki wynikające z umowy o pracę zawartej z dyrektorem szkoły. Katalog obowiązków powinien być dostosowany do konkretnego ucznia w danym roku szkolnym oraz podlegać aktualizacji co najmniej raz w roku (podczas spotkań zespołu⁵, jeśli uczeń posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego). Istotne jest, aby w katalogu obowiązków znalazły się zapisy określające typy zadań wykonywanych samodzielnie przez asystenta ucznia, we współpracy ze wskazaną osobą oraz z otoczeniem szkoły, np. poradnią psychologiczno-pedagogiczną, organizacjami pozarządowymi, ośrodkami pomocy społecznej itp.⁶ Zadania wykonywane przez asystenta ucznia są uzależnione od jednostkowej sytuacji w danej szkole, a ich celem jest rozwój kompetencji społecznych i samodzielności ucznia.

⁴ *Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi*, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 924, z późn. zm., art. 6 ust. 5 pkt 1: „Obowiązkowym badaniom sanitarno-epidemiologicznym, określonym na podstawie art. 10 ust. 2 pkt 2, podlegają: (...) osoby podejmujące lub wykonujące prace, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby, nieposiadające aktualnego orzeczenia lekarskiego o zdolności do wykonywania prac, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej na inne osoby”.

⁵ Zespół spotyka się co najmniej 2 razy w roku szkolnym – zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym*, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1309, z późn. zm.

⁶ Bożko-Kozikowska E., dz. cyt., s. 56.

Dyrektor placówki określa wymiar czasu pracy asystenta ucznia poprzez zsumowanie czasu na:

- asystowanie uczniowi w szkole i podczas wydarzeń poza szkołą (o ile jest to planowane),
- przyprowadzanie i odprowadzanie ucznia (o ile jest to planowane),
- konsultacje z kadrami szkoły, udział w zebraniach rady pedagogicznej, uczestniczenie w opracowywaniu zaleceń do pracy z uczniem,
- udział w szkoleniach i samodoskonalenie,
- prowadzenie dokumentacji pracy własnej⁷.

Obszary usług asystenckich na rzecz ucznia:

- obszar działań wspierających ogólne funkcjonowanie ucznia w szkole, m.in. pomoc w wykonywaniu codziennych czynności (np. związanych z samoobsługą, przemieszczaniem się, komunikowaniem się, utrzymywaniem higieny), które umożliwiają uczestnictwo w zajęciach (oraz innych wydarzeniach szkolnych i pozaszkolnych), a także zapewniają możliwość uczenia się w szkole i nawiązywania relacji interpersonalnych,
- obszar działań polegających na współpracy z nauczycielami i specjalistami, m.in. wspólne planowanie wsparcia, udział w zebraniach rady pedagogicznej, podejmowanie i realizacja ustaleń w zakresie przewidywania i wyciszania agresywnych zachowań ucznia skierowanych do rówieśników i osób dorosłych czy zachowań autoagresywnych,
- obszar działań wyspecjalizowanych, m.in. działania pielęgnacyjne i niektóre czynności medyczne,
- obszar działań związanych z transportem:
 - do szkoły na zajęcia lekcyjne, zajęcia dodatkowe, uroczystości szkolne, a także z powrotem do domu,
 - na miejsce zbiórki i z miejsca zbiórki, np. podczas udziału w konkursach pozaszkolnych, rozgrywkach sportowych, wycieczkach, ofercie kulturalnej itp.

Usługi asystenckie mogą być świadczone:

- na terenie szkoły, m.in. w trakcie zajęć lekcyjnych, dodatkowych i terapeutycznych, uroczystości szkolnych, przerw międzylekcyjnych oraz tzw. okienek,
- poza terenem szkoły, m.in. podczas wyjść do instytucji kultury i na spacer, udziału w konkursach pozaszkolnych, rozgrywkach sportowych, pólkoloniach,
- w trakcie wyjazdowych zajęć organizowanych przez szkołę, m.in. wycieczek,
- w przypadku uczniów technikum oraz branżowej szkoły I i II stopnia w miejscu realizacji praktycznej nauki zawodu.

⁷ Tamże, s. 67–68.

Asystent ucznia może odgrywać szczególną rolę w takich obszarach jak:

- zapewnianie bezpiecznego funkcjonowania dziecka/ucznia w placówce oraz bezpieczeństwa jego rówieśników w przypadku przejawiania przez dziecko/ucznia zachowań agresywnych lub autoagresywnych, m.in. dzięki szybkiemu reagowaniu w sytuacjach zagrożenia (np. udaniu się z dzieckiem/ucniem do pokoju wyciszeń),
- umożliwianie nauki wśród rówieśników podopiecznemu, który wymaga podawania leków lub pomocy w obsłudze urządzeń medycznych w trakcie pobytu w placówce, m.in. dzięki zapewnianiu mu koniecznej pomocy w tych czynnościach,
- przygotowywanie podopiecznego, który mierzy się z ograniczeniami wynikającymi z niepełnosprawności, do możliwej samodzielności w przedszkolu/szkole i życiu dorosłym, m.in. dzięki nauczeniu go korzystania z technologii asystujących,
- zapewnianie wsparcia dziecku/uczniowi z trudnościami w komunikacji, rozumieniu relacji międzyludzkich, samoregulacji emocji i zachowań, tak aby zapobiec jego wykluczeniu z grupy rówieśniczej⁸.

Asystent ucznia:

- uczestniczy w ustalaniu działań wspierających dziecko/ucznia w zakresie komunikowania się, nawiązywania relacji z innymi, przestrzegania norm społecznych i uczestnictwa w procesie dydaktycznym,
- uczestniczy w podejmowaniu działań zmierzających do usuwania barier i ograniczeń w bezpośrednim otoczeniu dziecka/ucznia:
 - rozpoznaje bariery w środowisku przedszkola/szkoły, które utrudniają funkcjonowanie dziecka/ucznia,
 - asystuje dziecku/uczniowi podczas czynności, których nie może wykonywać samodzielnie,
 - wspiera dziecko/ucznia w rozwijaniu kontaktów społecznych,
 - buduje samodzielność dziecka/ucznia i kształtuje jego poczucie własnej wartości,
- współpracuje z rodziną, dyrektorem, nauczycielami, wychowawcami, specjalistami, pracownikami administracji i obsługi przedszkola/szkoły, pielęgniarką środowiska nauczania i wychowania albo higienistką szkolną⁹ – stosownie do potrzeb,
- bierze udział w spotkaniach, które służą ocenie poziomu funkcjonowania dziecka/ucznia,
- bierze udział w sporządzaniu informacji, które dotyczą funkcjonowania dziecka/ucznia.

⁸ Tamże, s. 44–45.

⁹ Ustawa z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami, Dz.U. z 2019 r., poz. 1078, z późn. zm.

Wybrane zadania asystenta ucznia:

- wspieranie dziecka/ucznia podczas zajęć:
 - zwiększanie aktywności i uczestnictwa dziecka/ucznia w zajęciach, m.in. poprzez motywowanie,
 - wspieranie podopiecznego w korzystaniu z materiałów i pomocy dydaktycznych oraz ze sprzętu specjalistycznego,
 - pomoc w wykonywaniu notatek,
 - pomoc w realizowaniu zadań przygotowanych dla dziecka/ucznia,
 - wspieranie procesu adaptacji podopiecznego do środowiska przedszkolnego/szkolnego, m.in. poprzez zapewnianie mu wsparcia emocjonalnego,
 - bezpośrednia pomoc dziecku/uczniowi w radzeniu sobie z nowymi sytuacjami,
- pomoc dziecku/uczniowi w porozumiewaniu się z rówieśnikami, nauczycielami, pracownikami administracji i obsługi, także z wykorzystaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji,
- wspieranie w rozwiązywaniu problemów związanych z codziennym funkcjonowaniem dziecka/ucznia w sytuacjach edukacyjno-wychowawczo-opiekuńczych,
- obserwacja i dokumentowanie postępów i trudności dziecka/ucznia, w tym przekazywanie zebranych informacji nauczycielom przedszkola/szkoły.

Inne zadania asystenta ucznia – uzależnione od specyfiki funkcjonowania dziecka/ucznia:

- rozpoznawanie i rozumienie zróżnicowanych potrzeb dziecka/ucznia,
- pomoc w czynnościach higienicznych (w zależności od potrzeb dziecka/ucznia i po uzgodnieniu z jego rodzicami/ opiekunami prawnymi),
- czynności związane z nadzorowaniem przyjmowania leków przez dziecko/ucznia i podawaniem mu leków przyjmowanych na stałe,
- nadzorowanie korzystania przez dziecko/ucznia ze sprzętu medycznego,
- pomoc w obsłudze sprzętu medycznego, np. pompy insulinowej,
- reagowanie na przejawy autoagresji i agresji dziecka/ucznia,
- pomoc w przemieszczaniu się¹⁰.

Celem działań asystenta ucznia jest wspieranie rozwoju podopiecznego oraz zapewnianie mu przynależności do środowiska przedszkola/szkoły.

¹⁰ *Zadania i organizacja pracy ASPE w przedszkolu i szkole* – niepublikowane materiały Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Asystent ucznia ponosi odpowiedzialność za zapewnianie opieki i bezpieczeństwa dziecku/uczniowi, któremu asystuje. Dodatkowo, w szczególności ASPEZ, odpowiada za bezpieczeństwo urządzeń medycznych, z których dziecko/uczeń korzysta (np. pompy insulinowej, koncentratora tlenu itp.). Do zadań asystenta należą zabezpieczenie sprzętu przed dostępem do niego osób niepowołanych i używanie go zgodnie z instrukcją, w tym ze wskazanymi w niej zasadami bezpieczeństwa.

II. Praca asystenta ucznia w kontekście szkoły prowadzącej edukację włączającą

Szkoła, która stwarza warunki sprzyjające samodzielności ucznia, buduje fundamenty jego pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym i rozwoju umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie.

O „prawidłowej realizacji założeń edukacji włączającej” – **zgodnie z modelem ASPE** – możemy mówić, gdy uczeń „czuje się częścią szkolnej społeczności, czuje się w niej bezpieczny i chciany”, a szkoła „wykorzystuje wszelkie możliwości, by zwiększać zakres samodzielności i wyrównywać szanse ucznia” oraz „świadomie zajmuje się rozwinięciem u wszystkich uczniów postaw i kompetencji niezbędnych do utworzenia w przyszłości solidarnego, włączającego społeczeństwa”¹¹.

Aby asystent ucznia mógł przygotować podopiecznego do samodzielności, powinien mieć dostęp do potrzebnych **technologii asystujących**, umieć je stosować i móc nauczyć tego podopiecznego, któremu asystuje. Technologie eliminują bariery i umożliwiają dziecku/uczniowi skupienie się na nauce. Są to m.in.:

- aplikacje zmieniające tekst na mowę lub mowę na tekst,
- powiększalniki i czytniki tekstu,
- klawiatury dostosowane do potrzeb osób z niesprawnymi dłońmi, które posługują się jedną dłonią lub wskaźnikiem,
- komputery obsługiwane komendami głosowymi (bez użycia dłoni)¹².

Dzięki technologii asystującej uczeń wykonuje zadania samodzielnie.

Asystent ucznia uczestniczy w takich działaniach jak:

- rozpoznawanie w środowisku przedszkola/szkoły czynników wspierających i barier, które utrudniają funkcjonowanie dziecka/ucznia,
- planowanie pracy z dzieckiem/ucznem we współpracy z jego rodzicami, nauczycielami i specjalistami w przedszkolu/szkole,
- ustalanie rodzajów aktywności dziecka/ucznia, które wymagają wsparcia, a także sposobów wzmacniania jego samodzielności,
- organizowanie i dokumentowanie przebiegu dnia pracy z dzieckiem/ucznem,
- wymiana informacji z dyrektorem, nauczycielami i specjalistami pracującymi w przedszkolu/szkole,
- monitorowanie i okresowa ewaluacja pracy z dzieckiem/ucznem.

¹¹ Lisiecka Z., dz. cyt., s. 11.

¹² Bożko-Kozikowska E., dz. cyt., s. 78.

Asystent ucznia może brać udział w spotkaniach służących **ocenę poziomu funkcjonowania** dziecka/ucznia, które zmierzają do usuwania barier i ograniczeń w środowisku. Może również uczestniczyć (we współpracy z nauczycielami) w **sporządzaniu opinii** dotyczącej funkcjonowania dziecka/ucznia w placówce. Podejmuje też działania zmierzające do **usuwania barier i ograniczeń** w bezpośrednim otoczeniu dziecka/ucznia, aby ułatwić mu uczestnictwo w przedszkolnych/szkolnych aktywnościach. Zapewnia podopiecznemu włączenie w środowisko przedszkola/szkoły, wspiera jego integralny rozwój, buduje samodzielność i kształtuje poczucie własnej wartości.

Asystent ucznia podąża za podopiecznym, jest cierpliwy i opiekuńczy. Docenia jego niewielkie nawet postępy. Obserwuje dziecko/ucznia w codziennych działaniach, a także podnosi jego komfort. Usługi asystenckie w placówce realizującej edukację włączającą powinny być dostosowane do potrzeb konkretnego dziecka/ucznia i uwzględniać jego indywidualne możliwości psychofizyczne.

Kwalifikacja dziecka/ucznia do objęcia go wsparciem asystenta musi być dokonywana na podstawie oceny jego funkcjonowania i uwzględniać informacje z poradni psychologiczno-pedagogicznej (PPP), np. zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Powinna także uwzględniać inne dane, m.in. z:

- testów diagnostycznych i obserwacji,
- zebranych przez kadrę placówki obserwacji funkcjonowania dziecka/ucznia w procesie nauki i w relacjach z rówieśnikami, kadrą placówki, lokalną społecznością,
- dokumentacji medycznej dziecka/ucznia i zaleceń lekarzy, w tym dotyczących podawania leków i korzystania z urządzeń medycznych,
- rekomendacji specjalistów pracujących z dzieckiem/ucznikiem,
- informacji o funkcjonowaniu dziecka/ucznia przekazanych przez rodziców/opiekunów prawnych,
- analizy uwarunkowań rodzinno-społecznych dziecka/ucznia,
- analizy zasobów danej placówki, w tym poziomu dostępności architektonicznej, cyfrowej, językowej i dostępności technologii asystujących¹³.

Przykładowa procedura podawania leków przez asystenta ucznia:

- Jeśli istnieje konieczność stałego przyjmowania leków przez dziecko/ucznia w przedszkolu/szkole, ich podawanie powinno być zgodne z obowiązującą w placówce procedurą i ewentualnie uszczegółowione, np. podczas wspólnego spotkania asystenta ucznia, rodziców/opiekunów prawnych, dyrektora, nauczycieli, pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania albo higienistki

¹³ Tamże, s. 41–43.

szkolnej. W takiej sytuacji rodzice/ opiekunowie prawni informują placówkę o tym, na jaką chorobę cierpi dziecko/uczeń i jakie leki zażywa, oraz przekazują pisemne zalecenia lekarza¹⁴.

- Każde podawanie leków w szczególnie uzasadnionych przypadkach (u dziecka/ucznia przewlekle chorego) odbywa się na podstawie pisemnego upoważnienia rodziców/ opiekunów prawnych, którzy zobowiązani są do dostarczenia od lekarza następujących informacji:
 - nazwy leku,
 - sposobu podawania,
 - dawki,
 - częstotliwości podawania,
 - okresu leczenia,
 - zlecenia lekarskiego dotyczącego podawania leku.
- Przekazywane przez rodziców/ opiekunów prawnych leki muszą pozostawać w oryginalnym, nienaruszonym opakowaniu, do którego dołączona jest ulotka o leku.
- W sytuacji gdy stan zdrowia podopiecznego wymaga podania leku lub wykonania innych czynności związanych z chorobą, np. kontroli poziomu cukru we krwi w przypadku cukrzycy lub podania leku drogą wziewną w przypadku astmy, czynności te mogą wykonywać zarówno asystent (po wyrażeniu pisemnej zgody), jak i sam podopieczny (pod warunkiem, że został poinstruowany w tym zakresie). Jeśli podopieczny przyjmuje lek samodzielnie, asystent powinien tego dopilnować, przypominając mu o tym.
- Osoba wykonująca obowiązki asystenta ucznia musi wyrazić pisemną zgodę na podawanie leku lub wykonywanie innych czynności związanych z chorobą, ale posiadanie wykształcenia medycznego nie jest wymogiem koniecznym. Delegowanie przez rodziców/ opiekunów prawnych uprawnień do wykonywania czynności związanych z opieką nad chorym dzieckiem/ uczniem, a także zgoda asystenta ucznia i zobowiązanie do sprawowania opieki muszą mieć formę umowy pisemnej.
- Asystent ucznia nie powinien podawać innych leków niż zalecone przez lekarza na stałe, np. leków przeciwbólowych, syropów, witamin, antybiotyków¹⁵.

¹⁴ Z uwzględnieniem art. 155, art. 69 ust. 8, art. 83 ust. 1a *Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe*, Dz.U. z 2024 r., poz. 854, z późn. zm.

¹⁵ *Zadania i organizacja pracy ASPE w przedszkolu i szkole*, dz. cyt.

Formularze dokumentów przydatnych w ustalaniu procedury podawania dziecku leków przez asystenta ucznia

Upoważnienie do podawania dziecku leków

Ja, niżej podpisana(-ny)

.....
(imię i nazwisko rodzica/ opiekuna prawnego)

upoważniam Panią/Pana

.....
(imię i nazwisko pracownika szkoły)

do podawania mojemu dziecku

.....
(imię i nazwisko dziecka)

leku

.....
.....
(nazwa leku, dawka, częstotliwość i godziny podawania, okres leczenia)

Do upoważnienia dołączam aktualne zaświadczenie lekarskie o konieczności podawania leku wraz z dokumentacją medyczną dziecka.

.....
(podpis rodzica/ opiekuna prawnego)

Zgoda pracownika szkoły na podawanie dziecku leków

Ja, niżej podpisana(-ny)

.....
(imię i nazwisko pracownika szkoły)

wyrażam zgodę na podawanie dziecku

.....
(imię i nazwisko dziecka)

leku

.....
.....
(nazwa leku, dawka, częstotliwość i godziny podawania, okres leczenia)

Oświadczam, że zostałam(-łem) poinstruowana(-ny) o sposobie podawania leku
(wykonywania czynności medycznej).

.....
(podpis pracownika szkoły)

Rejestr podawania leków

Imię i nazwisko dziecka	Nazwa podawanego leku	Data i godzina podania leku	Dawka	Podpisy osób upoważnionych do podawania leku

Źródło: opracowano na podstawie *Zadania i organizacja pracy ASPE w przedszkolu i szkole*, dz. cyt.

III. Współpraca asystenta ucznia z kadrami przedszkola, szkoły i rodzicami

Edukacja włączająca wymaga współdziałania i pracy zespołowej. Zatrudnieni w przedszkolu/szkole nauczyciele, specjaliści, asystenci ucznia, pracownicy administracji i obsługi, a także rodzice/ prawni opiekunowie powinni stać się rzeczywistymi partnerami na rzecz rozwoju dzieci/uczniów. Współpraca polega na wspieraniu ich i zachęcaniu do podejmowania aktywności. Obejmuje także przekazywanie informacji zwrotnych, które umożliwią rozwój i zwiększą motywację dzieci/uczniów. Działania te muszą przebiegać w przyjaznej atmosferze, która zapewnia poczucie bezpieczeństwa.

Wsparcie asystenta ucznia jest elementem pracy zespołowej personelu pedagogicznego i niepedagogicznego, a jego **nadrzędne cele** to umożliwienie każdemu dziecku/uczniowi jak najpełniejszego uczestnictwa w życiu przedszkola/szkoły i różnych aktywnościach, pomaganie mu w nawiązaniu relacji interpersonalnych oraz troska o jego wszechstronny rozwój.

Asystent ucznia podczas planowania pracy powinien zgromadzić **potrzebne informacje**.

- Informacje dotyczące dziecka/ucznia:
 - o rodzaju potrzeb wynikających z indywidualnych możliwości psychofizycznych,
 - o rozwoju motoryki małej i dużej, a także o rozwoju zmysłów,
 - o sprawności komunikacyjnej i poziomie funkcjonowania społecznego,
 - o aktualnych dolegliwościach somatycznych i trudnościach natury psychicznej,
 - o stosunku dziecka/ucznia do trudności funkcjonowania w życiu przedszkola/szkoły.
- Informacje dotyczące rodziny:
 - o tym, przez kogo sprawowana jest opieka (stan prawny i faktyczny), jakich informacji można udzielać i komu,
 - o posiadanym rodzeństwie (czy uczęszcza do tej samej placówki),
 - o wydolności opiekuńczej rodziców/ opiekunów prawnych i ich możliwościach czasowych.
- Informacje dotyczące środowiska szkolnego:
 - o relacjach dziecka/ucznia z rówieśnikami (o stosunku jego do rówieśników i rówieśników do niego),
 - o relacjach dziecka/ucznia z dorosłymi w przedszkolu/szkole (o stosunku jego do dorosłych i dorosłych do niego),

- o rodzaju wsparcia udzielanego przez przedszkole/szkolę, w szczególności pomocy specjalistów,
- o dostosowaniach realizowanych w przedszkolu/szkole.

Pierwszy z powyższych obszarów dostarcza informacji o stanie zdrowia i sprawności dziecka/ucznia. Kolejny pozwala rozpoznać możliwości współpracy z członkami rodziny w zakresie zadań opiekuńczo-higienicznych. Natomiast z informacji dotyczących środowiska przedszkolnego/szkolnego asystent ucznia może wywnioskować, w jakich warunkach będzie pracował, jakich reakcji środowiska może się spodziewać, na czyje wsparcie i konsultacje może liczyć.

Podstawą planowania czynności asystenckich jest analiza potrzeb

i możliwości psychofizycznych dziecka/ucznia. Asystent ucznia – na wniosek lub za zgodą rodziców/ opiekunów prawnych – może uczestniczyć w procedurze wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU), którą placówka przeprowadza, jeśli podopieczny posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Asystent może także brać udział w planowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Na bieżąco pozyskuje informacje od dziecka/ ucznia, jego rodziców/ opiekunów prawnych, specjalistów, pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania lub higienistki szkolnej.

Wszelkie informacje dotyczące wychowanka mają charakter poufny. Dyrektor placówki powinien przygotować dokument upoważniający asystenta ucznia do przetwarzania danych osobowych zgodnie z RODO (w tym danych wrażliwych, bo do takich należy np. informacja o stanie zdrowia dziecka/ucznia)¹⁶.

Dane dotyczące zakresu czynności opiekuńczo-higienicznych asystent ucznia uzyskuje w dużej mierze od rodziców/ opiekunów prawnych, a także z analizy dokumentacji medycznej sporządzonej przez pielęgniarkę środowiska nauczania i wychowania lub higienistkę szkolną. Istotne są także spostrzeżenia specjalistów i nauczycieli, którzy mają możliwość stałej obserwacji zachowań i potrzeb dziecka/ ucznia, a także wskazywania obszarów wymagających pomocy.

Jeśli dziecko/uczeń wymaga bezpośredniego wsparcia w wykonywaniu czynności higienicznych lub pielęgnacyjnych, ich rodzaj i zakres muszą zostać ustalone z rodzicami/ opiekunami prawnymi. **Procedura uzyskiwania informacji i zgody na czynności opiekuńczo-higieniczne** wymaga konsultacji nie tylko z rodzicami/ opiekunami prawnymi, ale także ze specjalistami w placówce. Ustalenia powinny zostać spisane w postaci protokołu lub notatki. Taki dokument można opracować

¹⁶ Tamże.

podczas wspólnego spotkania rodziców/ opiekunów prawnych, dyrektora szkoły, wychowawcy, specjalistów szkolnych i asystenta ucznia. W trakcie spotkania powinny zostać omówione potrzeby opiekuńczo-higieniczne dziecka/ucznia, zakres czynności wychodzących naprzeciw tym potrzebom, a także możliwości realizacyjne przedszkola/szkoły. Niezwykle ważne jest to, żeby opis zawierał dokładny zakres czynności, na których wykonywanie godzą się rodzice/ opiekunowie prawni, ponieważ niektóre z ich wkraczają w obszar intymności dziecka/ucznia (np. zmiana pieluch czy pomoc przy cewnikowaniu).

Stworzony w ten sposób dokument powinien zostać zaakceptowany i podpisany przez rodziców/ opiekunów prawnych, asystenta ucznia i dyrektora szkoły. To wyznaczy ramy opieki, a ściśle przestrzeganie ustaleń usprawni współpracę.

Udzielanie pomocy w czynnościach higienicznych i pielęgnacyjnych jest częścią szerszego planu pomocy dziecku/ucniowi. Zadanie to powinno uwzględniać rozpoznane potrzeby oraz cele rozwojowe i terapeutyczne, które są realizowane w trakcie pracy z dzieckiem/ucniem w placówce¹⁷.

Plan opieki uwzględniający czynności higieniczno-opiekuńcze powinien być spójny z ustaleniami w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz z indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym (IPET). Powinien być także dostosowany do planu zajęć szkolnych ucznia i uwzględniać:

- liczbę godzin lekcyjnych,
- ogólny czas trwania zajęć i przerw międzylekcyjnych,
- godziny funkcjonowania stołówki i świetlicy szkolnej,
- usytuowanie szkolnych pomieszczeń i budynku szkoły.

Plan może podlegać modyfikacjom, np. ze względu na zmianę sytuacji życiowej wychowanka czy zmiany organizacyjne placówki. Każda modyfikacja planu powinna zostać uzgodniona z dyrektorem, rodzicami/ opiekunami prawnymi i ewentualnie innymi osobami (specjalistami, nauczycielami, pielęgniarką środowiska nauczania i wychowania lub higienistką szkolną).

W sytuacjach nagłych i nieprzewidzianych, kiedy stan zdrowia wychowanka ulega pogorszeniu i wymaga natychmiastowej interwencji lekarskiej, asystent ucznia jest zobowiązany do udzielenia pomocy przedmedycznej w zakresie posiadanych umiejętności i wezwania pogotowia ratunkowego. Następnie musi zabezpieczyć miejsce zdarzenia, powiadomić dyrektora placówki i rodziców/ opiekunów prawnych

¹⁷ Tamże.

podopiecznego o zaistniałej sytuacji. Dziecko/uczeń do czasu przybycia pogotowia ratunkowego pozostaje pod opieką asystenta ucznia.

W sytuacji, gdy dziecko/uczeń odmawia współpracy, wskazane jest, aby asystent ucznia zasięgnął opinii specjalistów (terapeuty, pedagoga, psychologa). Wspólnie mają szansę przeanalizować zachowanie podopiecznego, znaleźć przyczynę problemu i spróbować określić role w pokonaniu tej trudności.

Dodatkowo **asystent ucznia może brać udział w posiedzeniach rady pedagogicznej**. Dyrektor powinien uprzedzić asystenta, że obowiązuje go zachowanie tajemnicy. Wszystkie osoby biorące udział w zebraniu rady pedagogicznej są zobowiązane do nieujawniania poruszanych podczas niej spraw, które mogą naruszać dobra osobiste dzieci/uczniów, ich rodziców/ opiekunów prawnych, nauczycieli i innych pracowników placówki¹⁸.

Wskazówki przydatne w pracy asystenta ucznia:

- poznanie specyfiki funkcjonowania dziecka/ucznia, sposobu jego leczenia, objawów, informacji o przyjmowanych lekach,
- zapoznanie dziecka/ucznia z topografią przedszkola/szkoły w celu minimalizowania sytuacji trudnych i stresujących,
- wprowadzenie stałego schematu pracy – planu dnia, ważnych terminów i konsekwentnych działań,
- informowanie na bieżąco o zmianach w harmonogramie zajęć i planowanych wyjściach,
- włączanie dziecka/ucznia do grupowych zajęć i zabaw w czasie przerw,
- uczenie dziecka/ucznia stosownych zwrotów inicjujących i podtrzymujących rozmowę,
- obserwowanie i wspieranie dziecka/ucznia w budowaniu relacji i podejmowaniu interakcji społecznych,
- w przypadku zwiększonego napięcia emocjonalnego zapewnienie dziecku/uczniowi poczucia bezpieczeństwa i wyłączenie go ze stresującej sytuacji,
- w sytuacji wzburzenia odizolowanie dziecka/ucznia (na konieczny okres) i umożliwienie mu wyciszenia emocji,
- obserwowanie, czy dziecko/uczeń nie doświadcza agresji ze strony innych osób,
- minimalizowanie bodźców zaburzających funkcjonowanie dziecka/ucznia,
- wyjaśnianie dziecku/uczniowi niezrozumiałych sytuacji społecznych oraz komunikatów formułowanych w postaci metafor i wyrazów wieloznacznych,
- używanie prostych i jednoznacznych komunikatów,
- bieżące monitorowanie pracy dziecka/ucznia,

¹⁸ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, dz. cyt., art. 73 ust. 3; Bożko-Kozikowska E., dz. cyt., s. 72.

- zachęcanie podopiecznego, by – w razie potrzeby – prosił o powtórzenie, zapisanie czy uproszczenie polecenia, jeśli jest ono dla niego niezrozumiałe,
- dzielenie zadań na etapy w celu uzyskania właściwych efektów pracy,
- założenie zeszytu prac i korespondencji z rodzicami, w którym będą zapisywane niezbędne informacje,
- zadbanie o spokój i ciszę w sali/klasie, eliminowanie zbędnego hałasu (np. zamykanie okna przy ruchliwej ulicy, unikanie szeleszczenia kartkami i szurania krzesłami, co utrudnia dziecku/uczniowi rozumienie poleceń nauczyciela i wypowiedzi innych dzieci/uczniów, powoduje większe zmęczenie, a także bywa uciążliwe ze względu na wzmacnianie dźwięków przez aparat słuchowy),
- pomoc w wykonywaniu niektórych czynności (np. gdy dziecko ma problem z równoczesnym otwarciem podręcznika na konkretnej stronie, odnalezieniem właściwego ćwiczenia i słuchaniem nauczyciela),
- informowanie podopiecznego na przerwie lub na początku lekcji (po uzgodnieniu z nauczycielem), że będzie pytany, oraz wsparcie go w przypomnieniu sobie wiadomości, skoncentrowaniu się i opanowaniu napięcia emocjonalnego.

Wybrane zasady współpracy asystenta ucznia z nauczycielami i specjalistami:

- poznanie wzajemnych oczekiwań,
- ustalenie zasad współpracy,
- ustalenie sposobu postępowania asystenta podczas zajęć,
- bieżąca wymiana informacji, w tym dzielenie się informacjami o dziecku/uczniu i obserwacjami całej grupy/klasy,
- bieżące konsultowanie zakresu wspierania dziecka/ucznia, w tym zakresu pomocy w obszarze samodzielności,
- korzystanie z porad specjalistów,
- pomoc w kwestiach organizacyjnych i technicznych,
- nieprzekraczanie swoich kompetencji¹⁹.

Współpracę asystenta ucznia z rodzicami/ opiekunami prawnymi można podzielić na następujące etapy:

1. Nawiązanie kontaktu z rodzicami/ opiekunami prawnymi

Rozpoczynając współpracę z rodzicami/ opiekunami prawnymi, warto zadbać o właściwe przekazanie informacji. Ważną kwestią jest przedstawienie się, opisanie planowanych działań, zaproponowanie dłuższego spotkania w celu omówienia szczegółów współpracy (dobrze jest dać rodzicom/ opiekunom prawnym termin i godzinę do wyboru). Podczas pierwszej dłuższej

¹⁹ *Zadania i organizacja pracy ASPE w przedszkolu i szkole*, dz. cyt.

rozmowy warto ustalić preferowaną formę i zakres dalszych kontaktów, np. za pośrednictwem dziennika elektronicznego, aplikacji, poczty e-mailowej, telefonu albo poprzez codzienne wpisy do dzienniczka dziecka/ucznia. Powinno się także ustalić granice współpracy i poinformować rodziców/ opiekunów prawnych, w jakich godzinach asystent jest do dyspozycji ich oraz dziecka/ucznia.

2. Bieżące przekazywanie informacji na temat funkcjonowania dziecka/ucznia

Warto pamiętać, aby przekazywane informacje dotyczyły nie tylko trudnych sytuacji, ale także codziennych drobnych sukcesów dziecka/ucznia.

3. Spotkania w przedszkolu/szkole

Spotkania w placówce najczęściej są zaplanowane. Odbývają się np. podczas zebrań, dni otwartych. Zdarzają się też takie sytuacje, które wymagają spotkania doraźnego. Spotkanie zawsze warto rozpocząć od zaprezentowania jego celu. Następnie każda ze stron powinna przedstawić problem ze swojej perspektywy. Podczas omawiania trudnych sytuacji należy pamiętać, aby nie oceniać dziecka/ucznia, tylko przedstawiać konkretne informacje na temat jego zachowania. Trzeba dać przestrzeń rodzicom/ opiekunom prawnym na wyrażenie emocji, jeśli takie się pojawią, i nie oceniać ich. Należy dążyć do konstruktywnego zakończenia spotkania – wskazać działania, jakie zostaną podjęte w celu rozwiązania problemu zarówno przez zarządzających placówką i jej pracowników, jak również rodziców/ opiekunów prawnych. W razie potrzeby powinno się ustalić termin kolejnego spotkania. Jeśli spotkania nie przynoszą efektów, warto poszerzyć grono osób biorących w nich udział, np. zaprosić pedagoga lub psychologa, a w razie konieczności wicedyrektora lub dyrektora placówki.

Wybrane zasady dobrej współpracy z rodzicami/ opiekunami prawnymi:

- poznanie dziecka/ucznia i jego środowiska rodzinnego,
- bycie szczerym i komunikatywnym,
- unikanie utartych schematów i przekonań,
- uważne patrzenie, słuchanie, odczuwanie i poszukiwanie rozwiązań,
- okazywanie zrozumienia i troski,
- bycie elastycznym, otwartym na zmiany i propozycje,
- przed każdą rozmową w rodzicami/ opiekunami prawnymi przemyślenie jej formy i treści,
- wyraźne i stanowcze mówienie o swoich wymaganiach i oczekiwaniach, tak aby były zrozumiałe dla rodziców/ opiekunów prawnych,
- podczas przekazywania rodzicom/ opiekunom prawnym informacji, nawet tych złych, zaczynanie od wskazania pozytywnych cech dziecka/ucznia,

- nieobrażanie się w przypadku krytyki – przemyślenie i spokojne przeanalizowanie zarzutów,
- monitorowanie na bieżąco postępów dziecka/ucznia, tak aby rodzice/ opiekunowie prawni mogli być informowani o sytuacji edukacyjno-wychowawczej,
- niezostawianie rodziców/ opiekunów prawnych z problemem – oferowanie pomocy, pokazywanie różnych sposobów radzenia sobie, skierowanie do odpowiedniej osoby.

Korzyści z dobrej współpracy asystenta ucznia ze środowiskiem domowym dziecka/ucznia:

- ujednolicenie systemu wychowawczego placówki i domu, a co za tym idzie skuteczniejsze oddziaływania,
- wspólne budowanie przyjaznej, spójnej co do zasad, atmosfery wychowawczej, która sprzyja rozwojowi dziecka/ucznia,
- wspólny cel polegający na jak najlepszym rozwoju dziecka/ucznia,
- wzajemna pomoc w rozwiązywaniu trudności wychowawczych i innych,
- udział rodziców/ opiekunów prawnych w aktywnościach na rzecz przedszkola/szkoły,
- współtworzenie dobrej atmosfery w placówce, która jest potrzebna do realizowania działań na jej terenie,
- wsparcie placówki przez rodziców/ opiekunów prawnych wobec organów prowadzących (opinie i oczekiwania rodziców/ opiekunów prawnych mogą wpływać na placówkę oraz planowanie jej rozwoju i zmian),
- poczucie zrozumienia przez nauczycieli oraz wiedza, że praca asystenta ucznia jest doceniana,
- większe zaufanie i uznanie dzięki wzajemnej współpracy²⁰.

Potencjalne bariery we współpracy asystenta ucznia z nauczycielami i rodzicami/ opiekunami prawnymi:

- aktywność zawodowa rodziców,
- wzajemna niechęć, różnica temperamentów,
- duża odległość miejsca zamieszkania dziecka/ucznia od szkoły/przedszkola,
- brak zainteresowania rodziców/ opiekunów prawnych edukacją dziecka/ucznia,
- zbyt rzadkie spotkania specjalistów, rodziców/ opiekunów prawnych i asystenta ucznia,
- niesystematyczny przepływ informacji,
- zbyt duże oczekiwania,
- schematyzm w działaniu,
- mała odporność na stres i krytykę,

²⁰ Tamże.

- brak pewności siebie u asystenta ucznia,
- rodzic, który jest specjalistą w dziedzinie związanej z edukacją i wychowaniem,
- brak zaangażowania asystenta ucznia²¹.

Edukacja włączająca to model współpracy między podmiotami zaangażowanymi w proces kształcenia i wychowania dzieci/uczniów, czyli między rodzicami/opiekunami prawnymi, nauczycielami, asystentami, specjalistami oraz pracownikami administracji i obsługi. **Placówka stanowi przestrzeń wspólnych celów i zintegrowanych działań.** Ważna jest zarówno sprawna wymiana informacji i integrowanie działań pomocowych, jak również wzajemne uczenie się.

Placówka o charakterze włączającym wykorzystuje zasoby, w których **solidarność działania i współodpowiedzialność są wartościami kluczowymi.** Wdrażanie tych działań to nie tylko wyzwanie społeczne, ale też trening współpracy i zaufania. Efektem współpracy rodziny i placówki powinna być integracja obu środowisk. Jej główne cele to zapewnianie warunków do rozwijania indywidualnego potencjału każdego dziecka/ucznia i włączanie go w życie społeczne.

²¹ Tamże.

Bibliografia

Chodkowska M., (2008), *Socjopedagogiczne aspekty współpracy pedagoga specjalnego z rodzicami dziecka niepełnosprawnego*, [w:] Palak Z. (red.), *Pedagog specjalny w procesie edukacji, rehabilitacji i resocjalizacji*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Dzierzgowska I., (2000), *Dyrektor w zreformowanej szkole*, Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.

Elsner D., (2002), *Odmowa współpracy. Tracisz Ty, tracimy wszyscy*, [w:] Elsner D. (red.), *Szkoła jako ucząca się organizacja. Szansa dla ambitnych*, Chorzów: Wydawnictwo Mentor, s. 35–36.

Kołąkowski A., Pisula A., (2009), *Sposób na trudne dziecko*, Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.

Kozakoszczak A., (2015), *Asystentka międzykulturowa/ asystent międzykulturowy w szkole – doświadczenia, wnioski, rekomendacje*, „Z teorią w praktykę”, nr 3.

Kubiczek B., Rompała A., (2003), *Doskonalenie szkoły poprzez uczenie się współpracy w radzie pedagogicznej*, [w:] Elsner D. (red.), *Szkoła jako ucząca się organizacja. Szansa dla ambitnych*, Chorzów: Wydawnictwo Mentor.

Lipkowski O., (1984), *Pedagogika specjalna*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Matczak A., (2007), *KKS – Kwestionariusz Kompetencji Społecznych*, Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

Pisula E., (2007), *Rodzice i rodzeństwo dzieci z zaburzeniami rozwoju*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

Rafał-Łuniewska J., (2019), *Jak budować lepsze relacje z rodzicami dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolu?*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Słupek K., (2010), *Dyscyplina w klasie*, Kraków: Wydawnictwo Rubikon.

Tuohy D., (2002), *Dusza szkoły. O tym, co sprzyja zmianie i rozwojowi*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Zadania i organizacja pracy ASPE w przedszkolu i szkole – niepublikowane materiały Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Zaorska M., Antoszevska B., Bartnikowska U., Byra S., Ćwirynkało K., Myśliwczuk I., Żyta A., (2023), *Raport z badań pilotażowego wdrożenia usług asystenckich ASPE przeprowadzonego w ramach projektu „Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (ASPE) – pilotaż”* (umowa numer UDA-POWR.02.10.00-00-1004/20-04), Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1309, z późn. zm.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych, Dz.U. z 2021 r., poz. 1960, z późn. zm.

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, t.j. Dz.U. z 2026 r., poz. 515.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2025 r., poz. 383, z późn. zm.

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz.U. z 2024 r., poz. 878, z późn. zm.

Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, Dz.U. z 2023 r., poz. 991, 1675 i 1972.

Ustawa z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami, Dz.U. z 2019 r., poz. 1078, z późn. zm.

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, Dz.U. z 2024 r., poz. 1135, z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz.U. z 2023 r., poz. 1939 i 2600.

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 924, z późn. zm.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz.U. z 2024 r., poz. 854, z późn. zm.

Źródła internetowe

Bożko-Kozikowska E., (2023), [*Projekt zmian prawa na potrzeby wdrożenia Modelu ASPE. Standard usług asystenckich dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych w ogólnodostępnych i integracyjnych oddziałach przedszkolnych i szkolnych*](#), Gdańsk: Projekt ASPE.

Lisiecka Z., (2023), [*Model ASPE. Standard usług asystenckich dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych i zdrowotnych w ogólnodostępnych przedszkolach, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych*](#), Gdańsk: Projekt ASPE.

Projekt Comenius Regio, (2020), [*Współpraca pomiędzy szkołą i rodzicem. Wsparcie procesu edukacyjnego. Poradnik dla szkół i rodziców*](#) [dostęp: 15.05.2022], Cieszyn: Projekt Comenius Regio „Edukacja w regionach charakteryzujących się brakiem dostępu do infrastruktury i zawodów o wysokich kwalifikacjach w kontekście strategii Europa 2020”.

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
www.ore.edu.pl